

*Załącznik do uchwały nr IV /15/ 2011
Rady Gminy Siemień
z dnia 4 marca 2011 r.*

**PROGRAM
USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU GMINY SIEMIEŃ**

Siemień 2011

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	2
1.1 Podstawa opracowania.....	2
1.2 Cel i zadania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”	2
1.3 Analiza aktualnego stanu prawnego	3
1.3.1 Ustawy	3
1.3.2 Rozporządzenia	6
1.3.3 Wykaz aktów prawnych Unii Europejskiej dotyczących problematyki szkodliwości azbestu.....	9
1.3.4 Programy	11
2. Charakterystyka azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz opis ich szkodliwego działania	12
2.1 Właściwości azbestu.....	12
2.2 Zastosowanie azbestu	13
2.3 Klasyfikacja wyrobów azbestowych.....	16
2.4 Szkodliwe oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzkie	18
2.5 Sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.....	20
2.6 Zasady unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.....	23
2.7 Składowiska odpadów azbestowych.....	26
3. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Siemień	26
3.1 Położenie gminy	26
3.2 Określenie szacunkowych ilości azbestu na terenie gminy	28
4. Harmonogram realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Siemień”	31
5. Finansowe aspekty realizacji programu	34
5.1 Prognozowany całkowity koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień.....	34
5.2 Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu	34
6. Koncepcja i schemat zarządzania Programem	47
7. Monitoring	50
8. Ocena wdrożenia Programu	51
9. Literatura	53
10. Załączniki	54
Załącznik nr 1 Ankieta informacyjna w sprawie wyrobów zawierających azbest	
Załącznik nr 2 Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.	
Załącznik nr 3 Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania.	
Załącznik nr 4 Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.	

1. Wstęp

1.1 Podstawa opracowania

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”, zwany dalej *Programem*, został opracowany w oparciu o założenia przyjętego w dniu 14 maja 2002 r. przez Radę Ministrów „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”.

Powyższy Program zakłada oczyszczenie do 2032 roku terytorium Polski z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest. Określa również wymagania dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi, obowiązki organów administracji, właścicieli i zarządców nieruchomości oraz obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” tylko wzajemnie uzupełniające się zadania realizowane na trzech poziomach (centralnym, wojewódzkim i lokalnym: powiatowym i gminnym), finansowane ze środków prywatnych i publicznych pozwolą na dokonanie zintegrowanej oceny skali zagrożenia azbestem oraz przyczynią się do rozpoczęcia efektywnego i bezpiecznego procesu likwidacji materiałów azbestowych.

1.2 Cel i zadania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”

Celem strategicznym Programu jest:

- ⇒ *oczyszczenie* terenu Gminy Siemień z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- ⇒ *ograniczenie* negatywnego oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko naturalne oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- ⇒ *dostosowanie* działań do wymagań przepisów prawnych dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, obowiązujących w prawodawstwie polskim i Dyrektywach Unii Europejskiej.

Cele operacyjne Programu to:

- ⇒ Oszacowane ilości wyrobów azbestowych oraz utworzenie bazy danych o lokalizacji i ilości istniejących wyrobów zawierających azbest na terenie gminy,

- ⇒ Opracowanie harmonogramu zadań oraz oszacowanie jednostkowych kosztów usuwania dachowych pokryć azbestowych i płyt azbestowo - cementowych,
- ⇒ Podniesienie wiedzy i świadomości mieszkańców gminy, podjęcie działań edukacyjno-informacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży, opracowywanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych.
- ⇒ Promocja bezpiecznego eliminowania azbestu ze środowiska.
- ⇒ Pozyskanie zewnętrznych środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu.
- ⇒ Monitoring realizacji Programu w postaci ewidencji rodzaju i ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest.
- ⇒ Aktualizacja i weryfikacja Programu.

Program zawiera najważniejsze informacje dotyczące właściwości azbestu, kierunków i możliwości postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz harmonogram realizacji założeń z uwzględnieniem podziału czasowego, instytucji i podmiotów odpowiedzialnych za wdrożenie poszczególnych zadań, szacunkowych kosztów wdrożenia zadań i źródeł ich finansowania.

1.3 Analiza aktualnego stanu prawnego

1.3.1 Ustawy

1. ***Ustawa z 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.).***

Ustawa zakazuje wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobów zawierających ten surowiec. Zgodnie z tą ustawą do 28 września 1998 r. we wszystkich zakładach zaprzestano produkcji płyt azbestowo-cementowych, a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub wprowadzenia na polski obszar celny wyrobów określonych w zał. Nr 1 do ustawy. Wykaz wyrobów określa corocznie Minister Właściwy do Spraw Gospodarki w drodze rozporządzenia.

2. ***Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz.U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243, z późn. zm.).***

Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także

odzysku lub unieszkodliwianiu odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

3. ***Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz.1623).***

Wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 3 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art., jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować

- zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia
- pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków
- pogorszenia warunków zdrowotno - sanitarnych
- wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

4. ***Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz.15, z późn. zm.).***

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m. in.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

5. ***Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001 r. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.).***

Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą, odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska – sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

6. ***Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 152 poz. 1222, z późn. zm.).***

Ustawa reguluje – na gruncie prawa europejskiego – problematykę dotyczącą substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych. Ustawa określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko.

7. ***Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.).***

Ustawa określa zasady przewozu towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych ADR (Dz. U. Nr 30, poz. 287, z 1999 r.). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnione stacje kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

1.3.2 Rozporządzenia

1. **Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielonych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. z 1996 r. Nr 19, poz. 231)**

Określa jako niedopuszczalny dodatek azbestu w materiałach budowlanych, z terminem obowiązywania od dnia 1 stycznia 1997 r.

2. **Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 stycznia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czynników rakotwórczych w środowisku pracy oraz nadzoru nad stanem zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki (Dz.U. z 2003 r. Nr 36, poz. 314)**

Określa azbest (aktynolit, amozyt, antiofilit, chryzotyl, krokidolit, tremolit) jako czynnik rakotwórczy. Szczególnie określono również obowiązki pracodawcy w zakresie rejestru czynników rakotwórczych, stosowania środków zapobiegawczych, informowania pracowników o zagrożeniach dla zdrowia, przeszkolenia pracowników oraz obowiązki lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikiem. Pracodawca jest obowiązany przechowywać rejestr pracowników narażonych na działanie czynników rakotwórczych przez okres 40 lat po ustaniu narażenia, a w przypadku likwidacji zakładu pracy - przekazać rejestr właściwemu państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu

3. **Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649, z późn. zm.).**

Rozporządzenie określa:

- obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest,
- warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania,
- wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Ustawa nakłada na właścicieli, użytkowników lub zarządców obiektów budowlanych obowiązek bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest o gęstości objętościowej równej lub

większej niż 1 000 kg/m³ jest możliwe po stwierdzeniu braku widocznych uszkodzeń mogących stwarzać warunki do emisji azbestu do środowiska. Wszystkie wyroby posiadające gęstość objętościową mniejszą niż 1000 kg/m³ oraz zużyte wyroby o gęstości większej niż 1000 kg/m³ (azbestowo – cementowe) powinny być usunięte na koszt właściciela. W rozporządzeniu określono zasady usuwania tych wyrobów, sposób pakowania i oznakowania powstałych odpadów zawierających azbest do przewiezienia do miejsca składowania.

Wykonawca prac polegających na usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektów i urządzeń budowlanych o łącznej powierzchni ponad 500 m² obowiązany jest do wykazania braku zanieczyszczenia azbestem miejsc wykonywania robót, przez przedstawienie wyników pomiaru stężeń pyłów azbestu.

4. ***Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkoleń w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r. Nr 216, poz. 1824)***

Rozporządzenie zobowiązuje pracodawcę zatrudniającego pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest, do zapewnienia im ochrony przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest. Pracodawca winien przedsięwziąć niezbędne środki zmniejszające ryzyko zawodowe uwzględniając rodzaj i stopień narażenia pracowników, a także kontrolować na bieżąco stopień tego narażenia w sposób określony w przepisach dotyczących badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy. W załączniku do rozporządzenia określono program szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

5. ***Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206)***

Zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

- 17 06 01 - *materiały izolacyjne zawierające azbest*
- 17 06 05 - *materiały konstrukcyjne zawierające azbest*

6. **Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. z 2010 r. Nr 249, poz. 1673).**

Określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzenia ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy odpadów. Ewidencje odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przejmuje (np. zarządzający składowiskiem odpadów) zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu fakt przyjęcia odpadu. Karty informacyjne służą do naliczania opłat za umieszczenie w danym roku odpadów na składowisku wnoszonych na rachunek dystrybucyjny urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

7. **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2002 r. Nr 217 poz. 1833, z późn. zm.).**

Określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

a) pyły zawierające azbest chryzotyl	- 1,0 mg/m ³
- włókna respirabilne	- 0,2 włókien w cm ³
b) pyły zawierające azbest krokidolit	- 0,5 mg/m ³
- włókna respirabilne	- 0,2 włókien w cm ³

8. **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. z 2002 r. Nr 161, poz.1335).**

Rozporządzenie zmienia w istotny sposób (obniża) stawki opłaty za umieszczanie odpadów zawierających azbest na składowisku.

9. **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2009 r. Nr 124, poz. 1033).**

W rozporządzeniu określono sposób przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Informacje te przedkłada (w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych oraz

w formie pisemnej) wójt, burmistrz lub prezydent miasta do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, według stanu na dzień 31 grudnia.

10. **Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. z 2002 r. Nr 191, poz. 1595).**

W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady:

- Grupy 17 06 01 - *materiały izolacyjne zawierające azbest*
- Grupy 17 06 05 - *materiały konstrukcyjne zawierające azbest*

Oznacza to, że odpady obu grup mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Natomiast nie wolno tych odpadów mieszać i składować z innymi materiałami niebezpiecznymi.

11. **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003 r. Nr 61 poz. 549, z późn. zm.).**

12. **Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31).**

Określa wymagania w zakresie wykorzystywania, przemieszczania, oczyszczania instalacji lub urządzeń, sposobu oznaczania, inwentaryzowania oraz terminu przedkładania informacji. Wykorzystanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest dopuszcza się w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r.

1.3.3 Wykaz aktów prawnych Unii Europejskiej dotyczących problematyki szkodliwości azbestu

1. Konwencja Nr 162 Konferencji Ogólnej Międzynarodowej Organizacji Pracy z dnia 24 czerwca 1986 r. - dotycząca bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu.
2. Zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy Nr 172 z dnia 24 czerwca 1986 r. - dotyczące ochrony pracowników przed działaniem azbestu.
3. Dyrektywa Rady Nr 80/1107/EWG z dnia 27 listopada 1980 r. - w sprawie ochrony osób narażonych na ekspozycje szkodliwych substancji (ze zmianami wynikającymi z dyrektywy Nr 91/322/EWG z dnia 29 maja 1991 r.).

4. Dyrektywa Rady Nr 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. - o ochronie pracowników przed zagrożeniem związanym z narażeniem na działanie azbestu w pracy (znowelizowana Dyrektywa Rady Nr 91/382/EWG).
5. Dyrektywa Rady Nr 90/394/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. - w sprawie ochrony pracowników przed narażeniem na czynniki rakotwórcze w środowisku pracy (znowelizowana Dyrektywa Rady Nr 99/38/WE).
6. Dyrektywa Rady Nr 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. - o dopuszczalnym stężeniu włókien azbestu (uzupełnienie do Dyrektywy Nr 83/477/EWG).
7. Dyrektywa Rady Nr 94/33/EWG z dnia 22 czerwca 1994 r. - w sprawie ochrony młodocianych w miejscu pracy.
8. Dyrektywa Rady Nr 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. - w sprawie odpadów.
9. Dyrektywa Rady Nr 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. - w sprawie zasad prawa, przepisów i środków administracyjnych krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej, jak również odnoszących się do ograniczeń w zakresie handlu i stosowania substancji niebezpiecznych.
10. Dyrektywa Rady Nr 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. - w sprawie ujednoczenia ustawodawstwa, przepisów i postanowień krajów członkowskich.
11. Dyrektywa Rady Nr 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. - jako uzupełnienie do Dyrektywy Nr 76/769/EWG.
12. Dyrektywa Rady Nr 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1987 r. - o ochronie bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy.
13. Dyrektywa Rady Nr 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. - w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia środowiska azbestem.
14. Dyrektywa Rady Nr 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. - w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących produktów budowlanych.
15. Dyrektywa Rady Nr 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. - w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących wprowadzania ograniczeń w zakresie rozprowadzania na rynku i stosowania niebezpiecznych substancji i wyrobów technicznego zastosowania.
16. Dyrektywa Rady Nr 84/360/EWG z dnia 28 czerwca 1984 r. - w sprawie zanieczyszczeń środowiska przez zakłady przemysłowe.
17. Dyrektywa Rady Nr 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. - w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed niebezpieczeństwem związanym ze środkami chemicznymi w miejscu pracy.

18. Dyrektywa Rady 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. - w sprawie składowania odpadów.
19. Dyrektywa Rady 91/689/WE z dnia 12 grudnia 1991 r. - w sprawie odpadów niebezpiecznych.
20. Rozporządzenie Rady 259/93 z dnia 1 lutego 1993 r. - w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie Wspólnoty, do Wspólnoty i poza jej obszar.
21. Dyrektywa Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r. nowelizująca Dyrektywę 85/337/EWG – w sprawie oceny oddziaływania niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć na środowisko.
22. Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996 r. - w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli.
23. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny skutków oddziaływania na środowisku niektórych planów i programów.
24. Dyrektywa Rady 91/692/WE z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie normalizacji i racjonalizacji sprawozdań dotyczących realizacji niektórych Dyrektyw Rady dotyczących środowiska.

1.3.4 Programy

1. **„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, ustanowiony uchwałą Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r.**

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r., do którego opracowania została zobowiązana Rada Ministrów w drodze przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. - w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373).

2. **Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie województwa lubelskiego uchwalony w dniu 8 grudnia 2008 r. przez Sejmik Województwa Lubelskiego**

Głównymi celami Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie województwa lubelskiego jest usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbestu, minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu oraz likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko. *Dokument ten jest aktualizacją „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubelskiego” (2005).*

W Programie z 2005 r. określono, że do zdeponowania na składowiskach w latach 2005 - 2032 będzie około 1530 tys. Mg odpadów zawierających azbest, w związku z tym niezbędne będzie wybudowanie 7 składowisk na odpady zawierające azbest, o powierzchni od 2,5 do 5 ha

zlokalizowanych na terenie województwa. Zaplanowano, że w latach 2009-2012 zostanie przekazanych na składowiska około 35% odpadów, tj. 528 tys. Mg, w latach 2013-2022 około 52 % (795 tys. Mg), a w latach 2023-2032 około 17% (497 tys. Mg).

2. Charakterystyka azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz opis ich szkodliwego działania

2.1 Właściwości azbestu

Azbest jest nazwą handlową i odnosi się do sześciu minerałów włóknistych, należących do jednej z dwóch grup mineralnych:

- ⇒ **Serpentynów** (azbest chryzotylowy)
- ⇒ **Amfiboli** (azbest amosytowy, azbest krokidolitowy oraz inne amfibole włókniste nie stosowane w krajowym budownictwie – aktynolit, antofilit, tremolit).

Pod względem chemicznym minerały te są uwodnionymi krzemianami różnych metali, takich jak magnez, wapń, żelazo, mangan, sód, glin i in.

W zależności od metali, z jakimi związane są krzemiany, wyróżnia się kilka typów azbestów o różnej szkodliwości dla zdrowia:

- ⇒ niebieski (krokidolit) - najgroźniejszy, o sztywnych, igłowatych, słabo rozpuszczalnych, mających możliwość dłuższego zalegania w tkance płucnej włóknach.
- ⇒ biały (chryzotyl) - szkodliwy, powszechnie stosowany w przemyśle
- ⇒ brązowy (amosyt) - mniej szkodliwy, powszechnie stosowany w przemyśle

Wyroby zawierające azbest charakteryzują się następującymi własnościami fizycznymi i chemicznymi:

- ⇒ odporność na wysokie temperatury (ogniotrwałość),
- ⇒ odporność na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej,
- ⇒ właściwości termoizolacyjne,
- ⇒ właściwości dźwiękochłonne,
- ⇒ wytrzymałość na rozciąganie, ściskanie i ścieranie,

- ⇒ sprężystość,
- ⇒ wytrzymałość mechaniczna,
- ⇒ elastyczność (możliwość przędzenia, tkania).

Z uwagi na korzystne własności fizyczne i chemiczne wyroby azbestowe były powszechnie stosowane w różnych gałęziach gospodarki, przemysłu oraz w życiu codziennych.

2.2 Zastosowanie azbestu

Do czasu stwierdzenia szkodliwego wpływu azbestu na zdrowie rozpowszechniono go w wielu (ok. 3000) wyrobach przemysłowych przede wszystkim zaś do produkcji wyrobów budowlanych, (co najmniej 85%), szczególnie pokryć dachowych i elewacyjnych oraz rur.

Szkodliwość wyrobów azbestowych wynika z przedostawania się do powietrza pyłu azbestowego uwalnianego w trakcie jego eksploatacji, konserwacji, starzenia, niszczenia, usuwania oraz transportowania.

Płyty azbestowe w dobrym stanie technicznym, nie poddawane działaniom mechanicznym (np. łamanie, ścieranie powierzchni) nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Zagrożenie stanowią natomiast uszkodzone powierzchnie, które uwalniają pył azbestowy. Wdychane wraz z powietrzem włókna azbestu są kumulowane w organizmie człowieka wywołując poważne choroby układu oddechowego. Skutki narażenia na włókna azbestu mogą ujawnić się po wielu latach, średnio - 38 lat.

Trwałość płyt azbestowo - cementowych szacuje się na 30 lat, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów jest z reguły krótszy.

Pył azbestowy wdychany z powietrzem prowadzi do powstania chorób nowotworowych człowieka. Może on również zanieczyścić wodę oraz glebę.

W Polsce azbest uznano za niebezpieczny w 1993 r., trzy lata później ograniczono stosowanie wyrobów ciernych i tkanych. Zakaz wprowadzania do obrotu, w tym stosowania na potrzeby budownictwa nastąpił w 1997 r.

Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

1. Wyroby azbestowo-cementowe, produkowane z azbestu chryzotylowego i amfiboli.

Do wyrobów tych należą płyty faliste (tzw. eternit), płytki KARO, płyty warstwowe, obudowy, rury ciśnieniowe, płyty dekarne, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10 do 35% azbestu. Wyroby te są lekkie, wytrzymałe na działanie mechaniczne, odporne na gnienie i korozję oraz ogniotrwale.

2. **Wyroby uszczelniające**

Do najbardziej popularnych wyrobów uszczelniających należą płyty azbestowo-kauczukowe charakteryzujące się odpornością na wysoką temperaturę, elastycznością oraz dobrą wytrzymałością na ściskanie. Do wyrobów uszczelniających zaliczamy również tektury i szczeliwa plecione stosowane do uszczelnienia części pracujących w wysokich temperaturach oraz w środowiskach zawierających wodę, gazy obojętne i aktywne, kwasy, oleje oraz smary.

3. **Wyroby izolacyjne zawierające w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu, głównie chryzotylu**

Należą do nich włóknina, wata, przędza, sznury, tkaniny termoizolacyjne i taśmy. Wyroby te stosowane są do izolacji urządzeń pracujących w wysokich temperaturach, kotłach parowych, zbiornikach, wymiennikach ciepła, przewodach rurowych, a także w produkcji ubrań i tkanin ognioodpornych

4. **Wyroby cierne**

Takie jak okładziny cierne i taśmy hamulcowe - stosowane w różnego typu hamulcach.

5. **Wyroby hydroizolacyjne zawierające od 20 do 40% azbestu**

Do których należą kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, papa dachowa, lepiki asfaltowe, zaprawy gruntujące i płytki podłogowe.

6. **Wyroby stosowane w przemyśle farmaceutycznym i piwowarskim**

Do filtracji, jako wypełniacz do lakierów i izolacji przewodów grzewczych.

Dzięki szczególnym właściwościom azbest znalazł szerokie zastosowanie w gospodarce światowej. Do głównych dziedzin gospodarki, w których azbest znalazł powszechne wykorzystanie należą:

1. Budownictwo

Azbest znalazł zastosowanie w następujących wyrobach budowlanych:

- ⇒ eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe o zawartości 10-13% azbestu
- ⇒ płyty prasowane - płaskie o zbliżonej zawartości azbestu,
- ⇒ płyty KARO - dachowe pokrycia lub elewacje,
- ⇒ rury azbestowo-cementowe wysokociśnieniowe (krokidolit), kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok. 22%),
- ⇒ kryształki azbestowo-cementowe,
- ⇒ elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo-cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane- PW3/A, PŻ/3W i PŻ 3/A/S).

Duża odporność azbestu na wysoką temperaturę umożliwiła jego zastosowanie wszędzie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenia ogniochronne elementów narażonych lub potencjalnie narażonych na wysoką temperaturę (np. klapy przeciwpożarowe, przejścia kabli elektrycznych). Tynki z dodatkiem azbestu oraz natryskowe masy ogniochronne stosowane były jako izolacje termiczne (ognioodporne) i akustyczne w obiektach użyteczności publicznej.

2. Energetyka

Azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza) a także w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe).

3. Transport

Z zastosowaniem azbestu termoizolowano elektryczne urządzenia grzewcze w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielczych i elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowice,

elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych (sprzęgłach i hamulcach). Ponadto azbest stosowano powszechnie w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym (np. w statkach), szczególnie zaś w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

4. Przemysł chemiczny

Azbest stosowany jest w hutach szkła do produkcji m.in. wałów ciągnących. Z azbestu wykonane są również przepony wykorzystywane w elektrolitycznej produkcji chloru.

2.3 Klasyfikacja wyrobów azbestowych

Wyroby zawierające azbest klasyfikujemy pod względem spoistości, zwięzłości i odporności na mechaniczne uszkodzenia.

Klasa I obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m³ definiowane jako „miękkie” albo „kruche”. Posiadają one ok. 30 – 90 % zawartości wagowej azbestu i gęstość obj. Poniżej 1000 kg/m³. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, dają się kruszyć w palcach, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Przykładem takich wyrobów są wyroby tekstylne z azbestu, izolacje i uszczelnienia azbestowe w postaci sznurów, mat, tektury azbestowe, stosowane przez pracowników w celach ochronnych np. koce gaśnicze, szczeliwa plecione i tektury uszczelkowe w przemyśle energetycznym i ciepłownictwie.

Klasa II obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³ definiowane jako „twarde” lub „niekruche”, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, odporne na kruszenie w palcach, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Natomiast niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Z zaliczanych do tej klasy wyrobów najbardziej w Polsce rozpowszechnione są płyty azbestowo-cementowe faliste (tzw. eternit) oraz płyty azbestowo-cementowe „KARO” stosowane jako pokrycia dachowe, szczególnie na terenach wiejskich oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym na osiedlach miejskich.

Wśród powszechnie stosowanych wyrobów budowlanych zawierających azbest, uszkodzonych z powodu długiej eksploatacji lub innych czynników należą:

- ⇒ Płyty sodalitowe – stosowane w elementach przewodów wentylacyjnych, klap przeciwpożarowych w budynkach użyteczności publicznej.
- ⇒ Sznury izolacyjne z azbestu chryzotylowego, sznury bawełniane z włókien szklanych zawierające domieszkę azbestu chryzotylowego – stosowane w instalacjach ciepłowniczych, w budownictwie, instalacjach przemysłowych i energetyce.
- ⇒ Stare izolacje wykonane z azbestu i spoiwa gipsowego lub cementowego – urządzenia grzewcze w postaci tzw. płaszcza.
- ⇒ Stare płyty faliste azbestowo-cementowe, powszechnie stosowane w zabudowie mieszkaniowej.

Tabela nr 1. Klasyfikacja i przykłady wyrobów zawierających azbest

Nazwa wyrobu zawierającego azbest	Przykłady – przybliżony udział azbestu [%], rodzaje azbestu: a-amosyt, k-krocidolit, c-chryzotyl
Płyty a-c płaskie stosowane w budownictwie	AC-1 karo, 2,3,4 (pokrycia dachowe, okładziny ścian, obudowa kanałów wentylacyjnych, okładziny sufitów; 8% c = 3-5% k
Płyty faliste a-c stosowane dla budownictwa	Płyty faliste i gasiory NF-9, NF-6 pokrycia dachowe, okładziny ścian zewnętrznych: 8% ch; 3-5% k
Rury i złącza a-c	Rury a-c, ciśnieniowe i bezciśnień. -17-20,c,k
Izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swym składzie azbest	Natrysk na konstrukcje stalowe -40-70, a
Wyroby cierne a-kauczukowe	Tarcze, klocki sprzęgła – opk. 40, c
Przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione	Uszczelnienia ok. 90-100, c, k
Szczeliwo azbestowe	Uszczelnienia ok. 90-100, c, k, a
Taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki	Sznury uszczelniające połączenia rur, kanałów wentylacji – 80-100, c
Wyroby azbestowo-kauczukowe z wyjątkiem wyrobów ciernych	Uszczelki kligieritowe (GAMBIT) na połączeniach rur, bolierów -40 ,c
Papier i tektura	Masy termo-izolacyjne stosowane w technikach cieplnych- ok. 90
Inne wyroby zawierające azbest	Inne, oraz wyroby pochodzenia zagranicznego: kity, papy, kleje, 10-100, a, k, c

Zródło: Federacja Zielonych GAJA, Realizacja „Programu Oczyszczania kraju z Azbestu na lata 2009-2032 w praktyce – raport, www.gajonet.pl [1]

2.4 Szkodliwe oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzkie

Azbest zaliczany jest do substancji rakotwórczych oraz szczególnie niebezpiecznych (na równi z PCB). Odpady zawierające azbest są odpadami niebezpiecznymi.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne o średnicy mniejszej od 3 μm i długości powyżej 5 μm . Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Jeżeli włókna te nie są uwalniane do powietrza oraz nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Włókna te wdychane do pęcherzyków płucnych nie mogą już być wydalone.

Narażenie na pył azbestu może być przyczyną chorób:

- ⇒ **pylicy azbestowej (azbestozy)** czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej z obecnością ciałek lub włókien azbestowych występujące u osób zawodowo narażonych na pył azbestowy. Procesy zwłóknieniowe przebiegają stosunkowo wolno. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres i proces zwłóknieniowy może się ujawnić po wielu latach od ustania narażenia. Przeważnie pierwsze objawy uwidaczniają się dopiero po około 10 latach, a sama azbestoza nierzadko wykrywana jest 20 lat po pierwszym kontakcie z azbestem.
- ⇒ **łagodnych zmian opłucnych** mogących występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Łagodne zmiany opłucnowe nie mają większego znaczenia klinicznego. Zgrubienia opłucnej zwykle towarzyszą procesom zwłóknienia sąsiadującej tkanki płucnej.
- ⇒ **raka płuc** przyczyną jest zawodowa ekspozycja na pył azbestowy. Zmiany umiejscawiają się w dolnych partiach płuc. Zmianom nowotworowym towarzyszą jednocześnie procesy zwłóknieniowe tkanki płucnej, które pogarszają rokowania. Zagrożenie wystąpieniem raka płuc zależy od takich czynników jak: typ włókna, technologia przetwórstwa, zawartość włókien respirabilnych w pyłe, średnica, długość, kształt włókna, stężenie pyłu, liczba lat pracy w warunkach narażenia i ogólna dawka pyłu.
- ⇒ **międzybłoniaka opłucnej lub otrzewnej** to rzadko występujący nowotwór złośliwy. Udowodniono związek przyczynowy z ekspozycją na pył azbestu zarówno zawodową jak i środowiskową. Okres od pierwszego kontaktu z azbestem do ujawnienia międzybłoniaka, jest bardzo długi i zwykle wynosi 30-40 lat. Badania wykazały, że zwiększona częstość zachorowalności na ten typ nowotworu występuje w rejonach kopalń i zakładów przetwórstwa azbestu oraz w miastach.

Za główne następstwa zawodowej ekspozycji na pył azbestu, będące jednocześnie uznanymi chorobami zawodowymi są: pylica azbestowa (azbestoza), międzybłoniak opłucnej oraz rak płuca.

W narażeniu na pył azbestu wyróżnia się:

- ⇒ **ekspozycję zawodową** – związaną z pracą w warunkach narażenia na pył azbestu,
- ⇒ **ekspozycję parazawodową** – dotyczącą mieszkańców sąsiadujących z kopalniami i zakładami przetwarzającymi azbest oraz rodzin pracowników tych zakładów,
- ⇒ **ekspozycję środowiskową** – związaną z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych.

W ekspozycji parazawodowej i środowiskowej oddychanie powietrzem, w którym unoszą się włókna azbestowe może prowadzić do:

- ⇒ przewlekłego obturacyjnego zapalenia oskrzeli,
- ⇒ międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej.

Narażenie zawodowe na azbest może również być przyczyną powstania:

- ⇒ pylicy azbestowej – azbestozy,
- ⇒ łagodnych zmian opłucnowych,
- ⇒ raka płuc,
- ⇒ międzybłoniaków.

Różnice pomiędzy wyróżnionymi ekspozycjami polegają na wielkości stężeń włókien, ich rozmiarze, długości trwania narażenia, a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych.

Głównym źródłem skażenia środowiska pyłem azbestowym są uszkodzone powierzchnie płyt na dachach i elewacjach budynków oraz dzikie wysypiska odpadów azbestowych. Ryzyko kontaktu z azbestem podczas eksploatacji, usuwania, transportu i składowania można w praktyce wyeliminować. Obecne regulacje prawne stanowią podstawy bezpiecznego postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest.

2.5 Sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Azbest jako substancja stwarzająca szczególne zagrożenie dla środowiska, powinien być wykorzystywany, transportowany i eliminowany przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności.

Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada na wykorzystującego wyroby zawierające azbest obowiązek ich sukcesywnej eliminacji. Ponadto wykorzystujący te wyroby ma obowiązek dokumentowania rodzaju, ilości i miejsc ich występowania, wraz ze sposobem ich eliminacji oraz obowiązek przedkładania marszałkowi województwa okresowych informacji o rodzaju, ilości i miejscach ich występowania.

Zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania określa ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243). W ustawie tej określono obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, do których zgodnie z obowiązującą klasyfikacją odpadów stanowiącą załącznik do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) odpady azbestowe uznane zostały za niebezpieczne.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31) właściciel, zarządca lub użytkownik obiektu, w którym występują wyroby zawierające azbest zobowiązany jest do *przeprowadzenia inwentaryzacji tych wyrobów*. Inwentaryzacja jest wykonywana na podstawie spisu z natury.

Osoby fizyczne - niebędące przedsiębiorcami - przedkładają informacje odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Podmioty prawne przedkładają informację bezpośrednio marszałkowi województwa. Dane podlegają corocznej aktualizacji do *31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy*. Zebrane od osób fizycznych informacje o rodzaju, ilości i miejscu występowania azbestu wójt, burmistrz lub prezydent miasta przedkłada marszałkowi województwa do 31 marca każdego roku. Wzór informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania przedstawia załącznik nr 3.

Właściciel, zarządca lub użytkownik obiektu, w którym występują wyroby zawierające azbest, ma obowiązek dokonywania ich przeglądu technicznego wraz z ich identyfikacją a następnie sporządzenia „*Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*”. Wzór oceny stanowi załącznik nr 2.

Ocena stanu materiału oraz możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, decydują o terminie usunięcia azbestu. Ocena stanu faktycznego materiałów zawierających azbest jest punktowa. Od liczby uzyskanych punktów zależą dalsze działania:

- ⇒ Powyżej 65 punktów – konieczność wymiany lub naprawy wyrobu azbestowego.
- ⇒ 35 – 64 punktów – konieczność przeprowadzania corocznej kontroli stanu budynku;
- ⇒ Poniżej 35 punktów – konieczność przeprowadzania kontroli, co 5 lat.

Ocenę stanu materiałów zawierających azbest należy sporządzić w 2 egzemplarzach:

1. jeden dla właściciela lub zarządcy obiektu,
2. drugi należy przekazać w ciągu 30-stu dni od daty sporządzenia oceny właściwemu organowi nadzoru budowlanego.

W wyniku przeprowadzonej Oceny stanu materiałów zawierających azbest, właściciel lub zarządca obiektu otrzymuje następujące informacje o terminie:

- ⇒ **usunięcia** wyrobów zawierających azbest- w przypadku wyrobów uszkodzonych, wymagających bezzwłocznego usunięcia,
- ⇒ **wykonania** następnej oceny (po 5-ciu latach) – w przypadku, gdy wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym oraz po roku, jeżeli w wyrobach zauważono duże uszkodzenia, obejmujące ponad 3% powierzchni wyrobu).

Podsumowując do obowiązków właściciela, zarządcy budynku lub wieczystego użytkownika należą:

- ⇒ sporządzenie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest oraz dokonywanie kontroli stanu obiektów i instalacji corocznie lub co 5 lat,
- ⇒ opracowanie planu kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń zawierających azbest
opracowanie instrukcji bezpiecznego użytkowania pomieszczeń, w których użyto wewnątrz azbest.
- ⇒ przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów z azbestem,
- ⇒ zaznaczenie na planach sytuacyjnych miejsca z wyrobami zawierającymi azbest, oznakowanie pomieszczeń, w których znajdują się urządzenia lub instalacje z azbestem.
- ⇒ informowanie wojewodę lub prezydenta miasta/burmistrza/wójta (w przypadku osób fizycznych o podjętych działaniach do dnia 31 stycznia każdego roku)

Zgodnie z § 3 i 5 rozporządzenia o bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, możliwym jest bezpieczne użytkowanie wyrobów o gęstości powyżej 1000 kg/m, czyli tzw. *wyrobów twardych*. Warunkiem koniecznym przy wyrobach twardych jest brak uszkodzeń umożliwiających emisję azbestu do środowiska.

W przypadku wyrobów o gęstości mniejszej niż 1000kg/m, czyli tzw. *wyrobów miękkich*, zazwyczaj są one punktowane tak wysoko, że należy je bezzwłocznie usunąć.

Po zaprzestaniu wykorzystywania materiałów zawierających azbest, należy przedłożyć informację, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. z 2003 r. Nr 192, poz. 1876). Wzór informacji stanowi załącznik nr 4.

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez osoby posiadające zezwolenie oraz odpowiednie wyposażenie techniczne do ich prowadzenia. Wykonawca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest zobowiązany jest do izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie odpowiednich osłon, ogrodzenia terenu prac oraz umieszczeniu tablic ostrzegawczych o treści „Uwaga – zagrożenie azbestem”.

Rys. 1. Oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest

Prace powyższe muszą być prowadzone w taki sposób, żeby wyeliminować uwalnianie azbestu lub, co najmniej zminimalizować pylenie do dopuszczalnych wartości stężeń w powietrzu regulowanych przepisami szczególnymi.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, *wykonawca prac obowiązany jest do:*

1. izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
2. ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów
3. komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
4. umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem”; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: „Uwaga! Zagrożenie azbestem – krokidolitem”,
5. zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisje azbestu do środowiska,
6. zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
7. codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metoda czyszczenia na mokro,
8. izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,
9. stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
10. zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami.

Transport odpadów zawierających azbest powinien być realizowany w oparciu o obowiązujące przepisy tj. ustawy z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1671), rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów dokształcających dla kierowców przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. z 2005 r. Nr 187, poz. 1571) i z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 237, poz. 2011 ze zm.) oraz umową ADR dotyczącą międzynarodowego przewozu towarów niebezpiecznych – klasy 9. Samochód transportujący powinien być oznakowany tablicą w kolorze żółtym, z numerem

klasy odpadu „9”. Ładunek musi być należycie zabezpieczony tak, aby zagwarantować jego nie uszkodzenie w trakcie przewozu i rozładunku oraz nie powstawanie emisji pyłu. W zakresie transportu, posiadacz odpadów powinien dysponować:

- ⇒ „Kartą przekazania odpadu” z potwierdzeniem przyjęcia odpadu,
- ⇒ dokumentem przewozowym z opisem odpadów niebezpiecznych,
- ⇒ świadectwem dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- ⇒ zaświadczeniem ADR o kursie kształcącym dla kierowców przewożących towary niebezpieczne,
- ⇒ oznakowaniem pojazdu tablicami ostrzegawczymi,
- ⇒ oznakowaniem odpadów literą „a”, stanowiącą międzynarodowe oznakowanie dla odpadów i wyrobów zawierających azbest,

Dokument przewozowy zawiera numer rozpoznawczy odpadu nadanego do przewozu, pełną nazwę, klasę odpadu, liczbę sztuk przesyłki, ilość przewożonych odpadów, nazwę i adresy nadawcy i odbiorcy (adres składowiska).

2.6 Zasady unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest

Zdemontowany wyrób zawierający azbest może być **termicznie przetwarzany w urządzeniach mobilnych**. Zdemontowane odpady rozdrabniane są w hermetycznej kruszarce, a następnie mieszane z substancją wspomagającą i wprowadzane do reaktora mikrofalowego. Urządzenie to nagrzewając azbest do bardzo wysokich temperatur (nawet do 1100 °C) pozbawia go niebezpiecznych właściwości.

W przypadku tej metody unieszkodliwiania wymagane jest uzyskanie odpowiedniego zezwolenia oraz przeprowadzenie kontroli przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska w pierwszym miejscu jego eksploatacji. Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub odpowiednio starosta przesyłają do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska kopie zezwolenia na unieszkodliwianie w urządzeniach mobilnych.

Przewożne urządzenia do przetwarzania azbestu ograniczają konieczność transportu poprzez możliwość pozbawienia wyrobów azbestowych ich niebezpiecznych właściwości już na miejscu demontażu. Jednocześnie jest to metoda tańsza niż samo składowanie. Nie pociąga, bowiem znacznych kosztów z nim związanych.

Przed **transportem na składowisko odpadów niebezpiecznych** lub wydzielonych kwater innych składowisk, odpady zawierające azbest powinny być magazynowane w sposób uniemożliwiający kontakt z osobami nieposiadającymi przeszkolenia w zakresie postępowania z tego rodzaju wyrobami

oraz zabezpieczone przed uszkodzeniami opakowań. Odpady zawierające azbest należy kierować na składowiska urządzone według zasad ogólnie obowiązujących dla odpadów niebezpiecznych. Dopuszczone jest składowanie azbestu na terenie innych, przygotowanych w tym celu składowisk odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych, odpowiednio przygotowanych, częściach składowisk innych niż niebezpieczne i obojętne (z wyjątkiem składowisk odpadów obojętnych).

Samo opakowanie zdemontowanych wyrobów azbestowych powinno być szczelne, wykonane z folii PE o grubości 0,2 mm a w przypadku odpadów „miękkich” o gęstości poniżej 1000 kg/m³, powinny być utwardzone poprzez mieszanie z cementem.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003 r. Nr 61, poz. 549 ze zm.), odpady pochodzące z:

- ⇒ budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz
- ⇒ infrastruktury drogowej o kodach: 17 06 01* (materiały izolacyjne zawierające azbest) i 17 06 05* (materiały konstrukcyjne zawierające azbest)

mogą być deponowane na składowiskach lub wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów, urządzonych w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu, ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem.

Składowanie odpadów zawierających azbest powinno być zakończone na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia, następnie należy składowisko wypełnić ziemią do poziomu terenu.

Powierzchnia składowanych odpadów powinna być zabezpieczana przed emisją pyłów przez przykrycie folią lub warstwą gruntu, każdorazowo po złożeniu odpadów.

Odpady zawierające azbest powinny być składowane selektywnie, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania musi być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska.

2.7 Składowiska odpadów azbestowych

Wykaz wszystkich składowisk znajdujących się na terenie Polski znajduje się na stronie internetowej: www.bazaazbestowa.pl.

Tabela.2. Wykaz istniejących i planowanych składowisk odpadów azbestowych na terenie województwa lubelskiego.

Województwo	Gmina	Miejscowość	Rodzaj
lubelskie	Chełm	Srebrzyszcze	Ogólnodostępne
	Kraśnik	Kraśnik (kwatery odpadów niebezpiecznych)	Ogólnodostępne
	Kraśnik	Kraśnik (kwatery odpadów azbestowych)	Ogólnodostępne
	Poniatowa	Poniatowa	Ogólnodostępne
	Puchaczów	Bogdanka	Planowane
	Tomaszów Lubelski	Rogóżno	Planowane
	Włodawa	Włodawa	Planowane
	Międzyrzec Podlaski	Łukowisko	Planowane

Zródło: www.bazaazbestowa.pl [2]

3. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Siemień

3.1 Położenie gminy

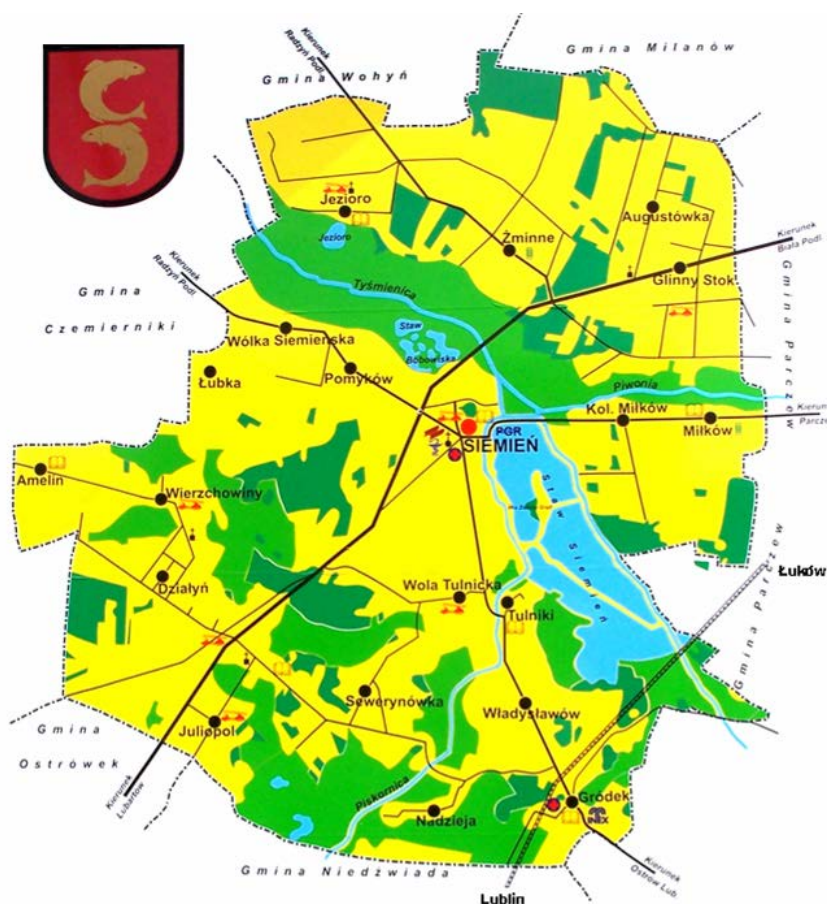
Gmina Siemień położona jest w zachodniej części powiatu parczewskiego na Równinie Parczewskiej, stanowiącej fragment Polesia Lubelskiego. Przecina ją szlak komunikacyjny Lublin – Parczew – Biała Podlaska. W skład gminy wchodzi 21 sołectw są to: Siemień, Miłków, Miłków Kolonia, Glinny Stok, Augustówka, Żminne, Jezioro, Pomyków, Wólka Siemieńska, Łubka, Wierzchowiny Stare, Wierzchowiny Nowe, Amelin, Działyń, Juliopol, Sewerynowka, Nadzieja, Gródek Szlachecki, Władysławów, Tulniki i Wola Tulnicka. Na terenie wszystkich sołectw zamieszkuje 9 438 osób (dane na dzień 31 grudnia 2010 r.).

Gmina Siemień jest gminą wiejską o charakterze rolniczo-leśnym. Całkowita powierzchnia gminy wynosi 11 121 ha. Największą powierzchnię w gminie zajmują, grunty orne – 53 % (5 854 ha), użytki zielone – 19 % (2 154 ha), lasy – 11 % (1 256 ha), inne tereny to grunty pod wodami – 1 % (87 ha), nieużytki – 2 % (194 ha) i tereny pozostałe – 14% (814 ha).

W granicach gminy największą powierzchnię zajmują użytki rolne z dominującymi gruntami ornymi. Duży odsetek w gminie stanowią wody, w tym jeden z największych kompleksów stawów. Natomiast udział powierzchni zajmowanej przez lasy na terenie gminy jest bardzo niska.

Pod względem fizjograficznym Gmina Siemień leży na styku dwóch makroregionów: Niziny Południowopodlaskiej i Polesia Zachodniego, obejmując fragment Zakłęsłości Sosnowickiej i Wysoczyzny Lubartowskiej. Gmina jest malowniczo położona w dorzeczu i dolinie rzek Tyśmienicy oraz Piwonii. Miejscowość Siemień - siedziba gminy - położona jest w dolinie rzek Piskornicy i Piwonii, uchodzących do rzeki Tyśmienicy oraz przy, największym w całym województwie lubelskim, 830 - hektarowym stawie.

Rys.2. Gmina Siemień

3.2 Określenie szacunkowych ilości azbestu na terenie gminy

Na podstawie ankiet informacyjnych o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, zgłoszonych do Gminy Siemień przez właścicieli i zarządców nieruchomości, określono ilości oraz miejsca ich występowania na terenie gminy. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 1 do niniejszego Programu.

Z uwagi na fakt, że nie wszyscy właściciele obiektów, gdzie znajduje się azbest, wywiązali się z obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawa przedstawione ilości nie odzwierciedlają w pełni stanu rzeczywistego odnośnie skali problemu na terenie Gminy Siemień.

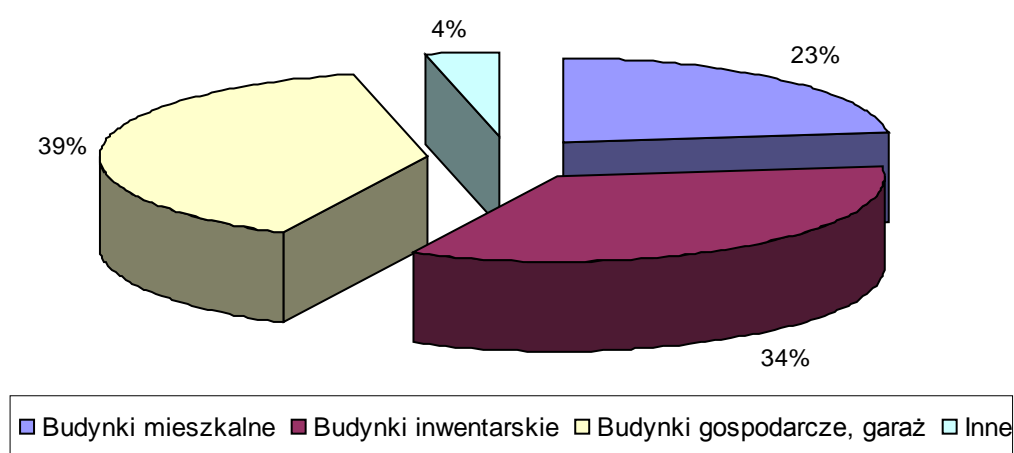
Średnia masa 1 m² płyt azbestowo-cementowych wynosi: 12 kg dla eternitu falistego i 9 kg w przypadku eternitu płaskiego. Przy oszacowywaniu ilości płyt azbestowo-cementowych przyjęto średnią masę 1 m² równą 11 kg. Dane dotyczące ilości wyrobów zawierających azbest w poszczególnych grupach obiektów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Ilość wyrobów zawierających azbest zabudowanych w obiektach budowlanych (dane pochodzą z ankiety informacyjnej z 2007 r.)

Rodzaj obiektu	Zawartość azbestu [m ²]	Przydatność do dalszej eksploatacji (stan, widoczne uszkodzenia – duże, małe, brak)
Budynki mieszkalne	3491	duże
	17736,2	małe
	10581,94	brak
	4128	nie podano informacji o uszkodzeniach
Razem	35937,14	
Budynki inwentarskie	3720	duże
	29977,2	małe
	12422,05	brak
	6841,5	nie podano informacji o uszkodzeniach
Razem	52960,75	
Budynki gospodarcze, garaż	4216	duże
	35768,34	małe
	15517,99	brak
	5436,5	nie podano informacji o uszkodzeniach
Razem	60938,83	
Inne	691,2	duże
	3350,5	małe
	1073,24	brak
	475	nie podano informacji o uszkodzeniach
Razem	5589,94	
RAZEM:		155426,7 m² = 1 709,69 Mg

Z ankiet wynika, iż 91% wszystkich wyrobów azbestowych znajduje się na terenie gospodarstw osób prywatnych niebędących przedsiębiorcami. Wśród pokryć dachowych budynków osób prywatnych 23 % to budynki mieszkalne, 34 % to budynki inwentarskie, natomiast nieco więcej 39% to wyroby, którymi pokryto budynki gospodarcze, nieznaczny procent stanowią inne budynki (np. wiaty, altanki, piwnice) 4 %.

Rys.3. Procentowy udział wyrobów zawierających azbest w poszczególnych grupach obiektów

Wśród wyrobów azbestowo-cementowych największy procent zajmowały płyty faliste 68,5 %, płyty płaskie prasowane 17,5 % i płyty KARO 8 %.

Rys.4. Ilość wyrobów zawierających azbest w latach 2007-2010 [Mg]

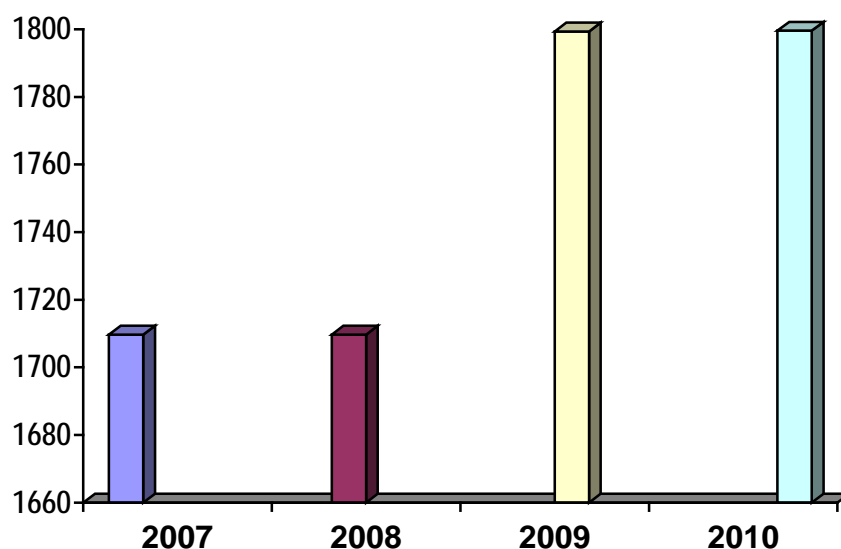
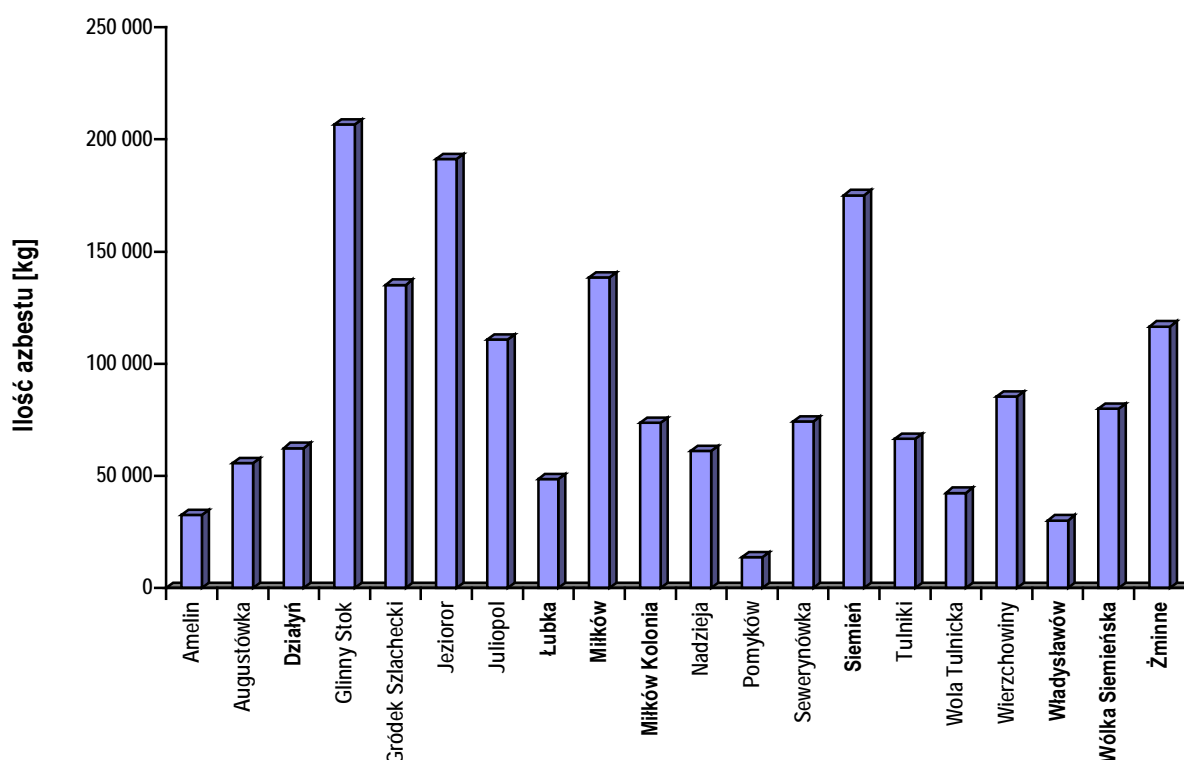

Tabela 4. Ilość wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach z terenu Gminy Siemień (stan na rok 2010)

Lp.	Miejsce występowania (miejscowość)	Zawartość azbestu [kg]
1	Amelin	32 437
2	Augustówka	55 539
3	Działyń	62 370
4	Glinny Stok	206 734
5	Gródek Szlachecki	135 163
6	Jezioro	191 122
7	Juliopol	110 809
8	Łubka	48 565
9	Milków	138 453
10	Milków Kolonia	73 539
11	Nadzieja	61 122
12	Pomyków	13 695
13	Sewerynowka	74 102
14	Siemień	175 075
15	Tulniki	66 517
16	Wola Tulnicka	42 328
17	Wierzchowiny (Stare i Nowe)	85 377
18	Władysławów	30 110
19	Wólka Siemieńska	79 965
20	Żminne	116 602
	Razem	1 799 620

Z analizy zawartych w tabeli 4 danych wynika, że największe nagromadzenie wyrobów z azbestem występuje na terenie miejscowości Glinny Stok, Jezioro, oraz Siemień. Duże ilości tych wyrobów znajdują się również w Miłkowie, Gródku Szlacheckim i Żminnem. Najmniejsze nagromadzenie wyrobów z azbestem ma miejsce we Władysławowie i Amelinie. Graficzne dane przedstawiono na poniższym rysunku.

Rys.5. Ilość wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach Gminy Siemień

W porównaniu z danymi z 2007 r. nastąpiła zmiana w lokalizacji miejsc o największej ilości wyrobów zawierających azbest. Spowodowane jest to stałym uzupełnianiem danych dotyczących ilości, rodzaju, miejsca i stanu występowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, przez mieszkańców Gminy Siemień.

4. Harmonogram realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”

Tabela 5. Harmonogram czasowy realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”

Lp	Nazwa zadania	Termin realizacji			Jednostka odpowiedzialna za wdrożenie
		2010-2014	2015-2022	2023-2032	
1	Przeprowadzenie inwentaryzacji				Gmina Siemień
2	Opracowanie „Programu ...”				Gmina Siemień
3	Aktualizacja „Programu ...”				Gmina Siemień
4	Coroczna aktualizacja bazy danych dotyczących lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest				Gmina Siemień
5	Pozyskiwanie środków na realizację Programu				Gmina Siemień, Właściciele obiektów
6	Demontaż, transport i utylizacja odpadów				Gmina Siemień, Właściciele obiektów
7	Działalność informacyjno-edukacyjna skierowana do mieszkańców gminy				Gmina Siemień
8	Przedkładanie marszałkowi województwa przez wójta gminy informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu				Gmina Siemień, Marszałek Województwa
9	Przedkładanie przez Wójta Gminy Siemień rocznego sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji zadań Programu oraz przyjęcie przez Radę krótkoterminowego planu działań na rok następny.				Gmina Siemień
10	Monitoring realizacji Programu				Gmina Siemień

Każdemu zadaniu, w każdym z etapów wdrażania *Programu* została przypisana jednostka odpowiedzialna za realizację zadania.

Całkowite koszty realizacji *Programu* obejmują:

- ⇒ nakłady poniesione na akcje informacyjno-edukacyjne,
- ⇒ koszty aktualizacji Programu,
- ⇒ koszty usunięcia azbestowych pokryć dachowych,

- ⇒ koszty transportu zdemontowanych płyt,
- ⇒ koszty składowania.

Przyjęto, iż z budżetu Gminy będą pochodziły środki na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem akcji informacyjno-edukacyjnych wśród mieszkańców, kosztów aktualizacji Programu, informowaniu o możliwościach pozyskania dofinansowania na bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz monitorowanie procesu usuwania wyrobów azbestowych z terenu gminy.

W trakcie realizacji *Programu* wykonane zostaną po 2 aktualizacje w II i III etapie realizacji *Programu*. Koszty demontażu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych zostaną sfinansowane ze środków zewnętrznych, o których pozyskanie starać się będzie gmina. Koszty zakupu i montażu nowych pokryć dachowych spoczywają na właścicielu obiektu.

Tabela 6. Harmonogram realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień” określający szacunkowe koszty wdrożenia zadań i źródeł ich finansowania

Lp	Nazwa zadania	Szacunkowe koszty wdrożenia [zł]	Źródła finansowania
1	Aktualizacja „Programu ...”	2 000	Budżet gminy
2	Coroczna aktualizacja bazy danych dotyczących lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest	-	-
3	Demontaż, transport i utylizacja odpadów	2 781 234	Właściciele nieruchomości, WFOSiGW, środki pochodzące z UE, środki pochodzące z Szwajcarsko-Polskiego programu, kredyty, pożyczki
4	Działalność informacyjno-edukacyjna skierowana do mieszkańców gminy	2 000	Budżet gminy
5	Przedkładanie marszałkowi województwa przez wójta gminy informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu	-	-
6	Przedkładanie przez Wójta Gminy Siemień rocznego sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji zadań Programu oraz przyjęcie przez Radę krótkoterminowego planu działań na rok następny.	-	-
7	Monitoring realizacji Programu	-	-
RAZEM		2 785 234	

5. Finansowe aspekty realizacji programu

5.1 *Prognozowany całkowity koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień*

Przy ustalaniu kosztów oparto się na cenniku kilku firm świadczących usługi w zakresie usuwania, transportu i składowania odpadów zawierających azbest w 2011 r.

Koszty prac związanych z demontażem, utylizacją i składowaniem odpadów oraz wyrobów niebezpiecznych zawierających azbest, wahają się w pewnym przedziale uznanym za średni i w zależności od stopnia trudności prac, rodzaju budynku i odległości od składowiska wynoszą 16 - 18 zł/m² netto za 1 m² pokryć dachowych.

Na terenie Gminy Siemień znajduje się ok. 163 602 m² wyrobów zawierających azbest, z czego ok. 23% stanowią budynki mieszkalne a 34% budynki inwentarskie.

Całkowity koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień wynosi ok. 2 617 63 zł – 2 944 836 zł. plus podatek VAT, który dla budynków mieszkalnych wynosi 8%, dla pozostałych 23%.

W oszacowaniu kosztów całkowitego usunięcia pokryć dachowych przyjęto:

- koszt demontażu i pakowania – 8 - 11 zł/m²
- koszt transportu – 3 - 4 zł/km
- koszt składowania – 200 - 300 zł/tonę

5.2 *Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu*

Realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień” będzie procesem długofalowym ograniczonym możliwościami finansowymi zarówno samorządu jak i mieszkańców. Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych. Konieczne jest, zatem pozyskiwanie jak największego wsparcia finansowego dla wszystkich inicjatyw związanych z usuwaniem wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Środki na usuwanie wyrobów zawierających azbest można m.in. pozyskiwać z:

1. *Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie*

W priorytecie *Ochrona powierzchni ziemi* dofinansowaniu podlegają zadania mające na celu unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest zgodnie z *Programem usuwania wyrobów zawierających azbest dla województwa lubelskiego na lata 2009-2032*.

Beneficjentami wsparcia w ramach dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez WFOSiGW w Lublinie mogą być:

1. jednostki samorządu terytorialnego,
2. jednostki budżetowe, publiczne zakłady opieki zdrowotnej, podmioty tworzone na podstawie *ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych*,
3. spółki wodno-ściekowe,
4. fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe,
5. spółdzielnie, komunalne osoby prawne, Lasy Państwowe i ich jednostki organizacyjne,
6. publiczne szkoły wyższe,
7. podmioty gospodarcze wytwarzające urządzenia na rzecz ochrony środowiska,
8. przedsiębiorcy.

Koszty kwalifikowane obejmują koszty dotyczące demontażu, transportu i zdeponowania odpadów na składowisku.

Forma wsparcia

Fundusz oferuje wsparcie finansowe w formie pożyczek preferencyjnych, dotacji oraz dopłat do odsetek kredytu preferencyjnego udzielanego przez BOS. Zakres i forma udzielanego dofinansowania jest zależna od statusu prawnego kontrahenta. Pożyczki mogą zostać przyznane jednostkom samorządu terytorialnego, jednostkom budżetowym, samodzielnym publicznym zakładom opieki zdrowotnej oraz spółkom wodno-ściekowym. Dotacje mogą zostać przyznane jednostkom samorządu terytorialnego, które podejmą się organizacji usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów należących do osób fizycznych w oparciu o *Gminny Plan Usuwania Azbestu* (w przypadku tej formy pomocy wnioskodawca powinien zgłosić się do Urzędu Gminy). Osoby fizyczne oraz wspólnoty mieszkaniowe mogą uzyskać dopłaty do odsetek bankowych kredytu zaciągniętego w BOŚ.

Warunki dofinansowania

W ramach wsparcia dofinansowanie udzielone przez Fundusz może wynosić:

- ⇒ w formie pożyczki do 80% kosztów kwalifikowanych dla jednostek samorządu terytorialnego i do 70% dla innych podmiotów,
- ⇒ w formie dotacji do 50% kosztów kwalifikowanych.

Kwota dofinansowania zależy od sytuacji finansowej Funduszu i może być mniejsza niż wnioskowana. Wojewódzki Fundusz nie udziela dofinansowania na przedsięwzięcia zakończone.

Termin i miejsce złożenia wniosku

Od 2009 r. obowiązują dwa wzory wniosków o udzielenie dofinansowania ze środków WFOSiGW w Lublinie: Formularz wniosku dla jednostek samorządu terytorialnego oraz Formularz wniosku dla podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych na zadania inwestycyjne. Zawierają one podstawowe informacje o wnioskodawcy i realizowanym zadaniu, efekcie rzeczowym i ekologicznym realizacji zadania, źródłach jego finansowania, a także stanie formalno-prawnym przygotowania zadania. Aktualna wersje wniosku o dofinansowanie i wykazu załączników można uzyskać w Oddziałach Funduszu oraz na stronie internetowej Funduszu www.wfos.lublin.pl.

Wnioski o udzielenie wsparcia finansowego są przyjmowane w Funduszu do 30 listopada roku poprzedzającego realizację zadania.

2. Instrumenty oferowane przez BOŚ we współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

Przedmiot kredytowania

- ⇒ wymiana powierzchni dachowych i elewacyjnych z materiałów zawierających azbest (w zakresie demontażu, transportu i składowania materiałów zawierających azbest)
- ⇒ wymiana przewodów wodociągowych z materiałów zawierających azbest (w zakresie demontażu, transportu i składowania materiałów zawierających azbest)

Procedura

Wnioski kredytowe składane są w Oddziale, Fundusz decyduje o wysokości dopłat do oprocentowania. Kredyt przeznaczony jest dla wspólnot mieszkaniowych i osób fizycznych

Warunki kredytowania

- ⇒ kwota kredytu: nie wyższa niż 100.000 PLN, do 100% kwalifikowanych kosztów zadania obejmujących demontaż, transport i składowania materiałów zawierających azbest
- ⇒ okres kredytowania: do 5 lat
- ⇒ okres karencji: do 6 miesięcy od daty zakończenia inwestycji
- ⇒ okres realizacji inwestycji: do 6 miesięcy od daty postawienia przez Bank kredytu do dyspozycji Kredytobiorcy
- ⇒ okres wykorzystania kredytu: nie dłuższy niż okres realizacji zadania powiększony o 30 dni
- ⇒ oprocentowanie: zmienne w wysokości od (1,0 s.r.w. + 2,0 p.p.) x 0,50 w skali roku
- ⇒ prowizja:
  - 2,0% kwoty udzielonego kredytu, lecz nie mniej niż 100 PLN przy kredytach do 70.000 PLN
  - 1,0% kwoty udzielonego kredytu przy kredytach powyżej 70.000 PLN

3. Fundusz Spójności

Wykorzystanie pomocy z Funduszu Spójności następuje w oparciu o Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2014 oraz Strategię wykorzystania Funduszu na lata 2007-2014.

Współfinansowanie z Funduszu Spójności w obszarze ochrony środowiska mogą otrzymać m.in. inwestycje z dziedziny racjonalizacji gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi.

Do ubiegania kwalifikują się inwestycje o wartości całkowitej powyżej 10 mln. euro, a beneficjentami pomocy mogą być jednostki samorządu terytorialnego, tworzone przez związki gmin lub inne podmioty.

4. Instrumenty oferowane przez Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego

Institucja Zarządzająca RPO Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013

Zarząd Województwa Lubelskiego poprzez

Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie

ul. Stefczyka 3b, 20-151 Lublin

tel. (081) 441-67-38; faks (081) 441-67-40

www.rpo.lubelskie.pl

e-mail: rpo@lubelskie.pl

W ramach RPO Województwa Lubelskiego nie jest przewidziana możliwość sfinansowania projektów, których przedmiotem jest wyłącznie usuwanie wyrobów zawierających azbest.

Os priorytetowa VI: Środowisko i czysta energia

Celem głównym jest poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego.

Kategoria II: Gospodarka wodno-ściekowa

W ramach kategorii realizowane będą projekty zgodne z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego.

A. W aglomeracjach powyżej 5 tys. mieszkańców do 150 tys. mieszkańców.

Wdrażanie systemowej, kompleksowej gospodarki odpadami komunalnymi (m. in. budowa nowych wysypisk śmieci, roboty budowlane i modernizacja sortowni, kompostowni, obiektów termiczno-chemicznej i mechanicznej utylizacji odpadów, modernizacja istniejących i rekultywacja nieczynnych składowisk, likwidacja „dzikich” składowisk).

1. Dostosowanie istniejących składowisk odpadów do obowiązujących przepisów.
2. Tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, odzysku, przekształcania termicznego odpadów z odzyskiem energii, odzysk odpadów niebezpiecznych z odpadów komunalnych, unieszkodliwiania odpadów komunalnych (w procesach innych niż składowanie).
3. Roboty budowlane i modernizacja spalarni odpadów niebezpiecznych.
4. Unieszkodliwianie azbestu poprzez budowę i dostosowanie istniejących składowisk do obowiązujących przepisów (w tym budowa kwater przy istniejących składowiskach).

5. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie

Al. Jana Pawła II 70, 00-175 Warszawa

tel. 0 800 38 00 84, faks 022 318 53 30

www.arimr.gov.pl e-mail: info@arimr.gov.pl

Program będzie realizowany w latach 2007 – 2013 na terenie całego kraju. Podstawa realizacji założeń strategicznych programu, opisanych w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, będą działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach czterech osi

priorytetowych. Wszystkie te działania będą współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej.

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW) istnieje możliwość sfinansowania kosztów związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu jako części realizowanej operacji, w ramach następujących działań:

- ⇒ działanie 121 Modernizacja gospodarstw rolnych,
- ⇒ działanie 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- ⇒ działanie 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw.

Działanie 121 Modernizacja gospodarstw rolnych

Beneficjenci

Beneficjentami w ramach działania 121 Modernizacja gospodarstw rolnych mogą być:

- 1) osoby fizyczne,
- 2) osoby prawne,
- 3) spółki osobowe działalność rolnicza w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej.

Możliwość ubiegania się o pomoc uzależniona jest od spełnienia przez wymienione podmioty szeregu warunków formalnych, zróżnicowanych w zależności od formy prawnej.

Typy projektów

W ramach działania 121 Modernizacja gospodarstw rolnych wspierane są inwestycje materialne i niematerialne służące modernizacji produkcji rolnej, w szczególności:

- 1) inwestycje materialne:
  - a) budowa lub remont **połączony** z modernizacją budynków lub budowli,
  - b) zakup lub instalacja maszyn, urządzeń, w tym sprzętu komputerowego,
  - c) zakładanie, modernizacja sadów lub plantacji wieloletnich,
  - d) zakup, instalacja lub budowa elementów infrastruktury technicznej **wpływających bezpośrednio** na warunki prowadzenia działalności rolniczej, przygotowania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej.
- 2) inwestycje niematerialne:
  - a) zakup patentów, licencji, w tym licencji na oprogramowanie,

b) usługi związane z przygotowaniem dokumentacji technicznej lub ekonomicznej dotyczącej projektu oraz nadzorem technicznym, związane bezpośrednio z realizacją projektu.

W ramach działania 121 Modernizacja gospodarstw rolnych zakres kosztów kwalifikowanych obejmuje m.in. koszty rozbiórki i unieszkodliwienia materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji, a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym azbest), będą kosztami kwalifikowanymi.

Forma wsparcia

W ramach PROW możliwą formą wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie refundacji części wydatków kwalifikowanych operacji (części poniesionych kosztów realizacji inwestycji).

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Działanie 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Beneficjenci

Beneficjentami może być rolnik, który nie osiągnął wieku emerytalnego lub jego domownik w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników albo małżonek tego rolnika.

Typy projektów

W ramach działania 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej wspierane będą inwestycje w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, sprzedaży hurtowej i detalicznej, rzemiosła lub rękodzielnictwa, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych, przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, magazynowania lub przechowywania towarów, wytwarzania produktów energetycznych z biomasy, rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Do kosztów kwalifikowanych projektu, który może być dofinansowany w ramach przedmiotowego działania zalicza się m.in. **koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki**. W przypadku projektów związanych z turystyką wiejską (w tym agroturystyka) koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki będą także kosztem kwalifikowanym.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Działanie 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Beneficjenci

Beneficjentem w ramach działania 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw może być:

- 1) osoba fizyczna, która spełnia m.in. następujące warunki: podejmuje lub wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca, nie osiągnęła wieku emerytalnego, jest obywatelem kraju Unii Europejskiej, nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy i posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe oraz ma nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych i ewidencji wniosków o przyznanie płatności,
- 2) osoba prawna, podejmująca lub prowadząca działalność gospodarczą, spółki prawa handlowego nieposiadające osobowości prawnej oraz wspólnicy spółek cywilnych prowadzący działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorstwa, którzy spełniają m.in. następujące warunki: podejmują lub wykonują we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorcy, są wpisane do KRS, nie podlegają wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy, mają nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych i ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Typy projektów

W ramach działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* wspierane będą inwestycje w zakresie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, usług dla ludności, sprzedaży hurtowej

i detalicznej, rzemiosła lub rękodzielnictwa, robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, usług transportowych, usług komunalnych, przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, magazynowania lub przechowywania towarów, wytwarzania produktów energetycznych z biomasy, rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Do kosztów kwalifikowanych projektów, które realizowane są w działaniu 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw zalicza się koszty budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, a także koszty nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej. ***Koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji, a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym wyrobów azbestowych) będą kosztami kwalifikowanymi.***

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013.

6. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Oś priorytetowa II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Głównym celem Osi priorytetowej jest zwiększenie korzyści gospodarczych poprzez zmniejszenie udziału odpadów komunalnych składowanych i rekultywację terenów zdegradowanych oraz ochronę brzegów morskich.

Jednym z celów szczegółowych Osi priorytetowej jest redukcja ilości składowisk odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie oraz likwidacja zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkim planem gospodarki odpadami. Jednym ze środków prowadzących do realizacji tego celu będzie wdrożenie Dyrektywy Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych.

Beneficjentami Osi priorytetowej mogą być:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- 2) wojsko,
- 3) wojewodowie,
- 4) PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne (w zakresie rekultywacji),
- 5) urzędy morskie,
- 6) podmioty odpowiedzialne za realizację zadań wymienionych na liście indykatywnej.

W ramach priorytetu realizowane będą duże inwestycje według listy indyktywnej, inwestycje z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi dotyczące instalacji i systemów obsługujących min. 150 tys. mieszkańców, inwestycje z zakresu rekultywacji terenów (na cele przyrodnicze) o wartości min. 5 mln euro.

7. Bank Gospodarki Żywnościowej Kredyt oferowany przez BGZ we współpracy z ARiMR

Podstawą do udzielania przez ARiMR pomocy ze środków krajowych, w tym dopłat do oprocentowania kredytów, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań ARiMR (Dz. U. Nr 22, poz. 121 ze zm.). Zasady udzielania dopłat do oprocentowania ustalane są przez ARiMR. <http://www.arimr.gov.pl>

Przedmiotem kredytowania w ramach linii o symbolu nIP zgodnie z Warunkami i zasadami udzielania kredytów na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, działach specjalnych produkcji rolnej i przetwórstwie produktów rolnych, mogą być również objęte koszty rozbiórki i unieszkodliwienia materiałów szkodliwych, w tym wyrobów azbestowych, pod warunkiem realizowania inwestycji polegającej na budowie, przebudowie lub remoncie obiektów służących do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej.

Podmioty uprawnione

Podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o kredyt preferencyjny są:

- 1) osoby fizyczne, posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem emerytów i rencistów,
- 2) osoby prawne,
- 3) jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

Przedmiot kredytowania

Kredyt może zostać udzielony na działalności wymienione w Wykazie działalności w zakresie rolnictwa i przetwórstwa produktów rolnych wspomaganym przez ARiMR w postaci dopłat do oprocentowania kredytów, zawartym w części I, w grupach:

- 1) uprawy rolne; warzywnictwo; ogrodnictwo - 01.1,
- 2) chów i hodowla zwierząt - 01.2,
- 3) uprawy rolne połączone z chowem zwierząt (działalność mieszana) - 01.30.Z,
- 4) działy specjalne produkcji rolnej - DS,
- 5) produkcja artykułów spożywczych - podsekcja DA.

Warunki kredytowania

- 1) oprocentowanie: zmienne, ustalane w oparciu o aktualną stopę redyskonta, nie mniej niż 2%,
- 2) kwota kredytu w przypadku inwestycji realizowanych w:
  - a. gospodarstwie rolnym nie może przekroczyć 80% wartości nakładów inwestycyjnych i wynosić więcej niż 4 mln zł
  - b. dziale specjalnym produkcji rolnej nie może przekroczyć 70% wartości nakładów inwestycyjnych i wynosić więcej niż 8 mln
  - c. przetwórstwie produktów rolnych 70% wartości nakładów inwestycyjnych i wynosić więcej niż 16 mln zł
  - d. łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a i b nie może przekroczyć 8 mln zł,
  - e. łączna kwota kredytów udzielonych jednemu podmiotowi na realizację równocześnie kilku inwestycji wymienionych w pkt a i c nie może przekroczyć 16 mln zł.
- 3) okres kredytowania: do 8 lat,
- 4) okres karencji: do 2 lat.

Termin i miejsce złożenia wniosku

Złożenie przez wnioskodawcę w banku wniosku o kredyt wraz z planem inwestycji, oświadczeniami oraz kompletem dokumentów wymaganych przez bank.

8. Szwajcarsko-Polski Program Współpracy

Celem szwajcarskiej pomocy jest zmniejszanie różnic społeczno-gospodarczych istniejących pomiędzy Polską a lepiej rozwiniętymi państwami UE oraz różnic na obszarze Polski – pomiędzy dynamicznymi ośrodkami miejskimi a peryferyjnymi regionami słabo rozwiniętymi pod względem strukturalnym.

Wsparciem w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy objęte zostaną następujące obszary tematyczne:

1. Bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform:

- inicjatywy na rzecz rozwoju regionalnego regionów peryferyjnych i słabo rozwiniętych
- zwiększenie ochrony wschodnich granic Unii Europejskiej

2. Środowisko i infrastruktura:

- ⇒ odbudowa, przebudowa i rozbudowa infrastruktury środowiskowej oraz poprawa stanu środowiska (m.in. zarządzanie odpadami stałymi, systemy energii odnawialnej, poprawa wydajności energetycznej)
- ⇒ poprawa publicznych systemów transportowych;
- ⇒ bioróżnorodność i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych

3. Sektor prywatny:

- ⇒ poprawa środowiska biznesowego i dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)
- ⇒ rozwój sektora prywatnego i promocja eksportu MŚP

4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich:

- ⇒ ochrona zdrowia (m.in. profilaktyka i kampanie promocji zdrowia oraz poprawa opieki społecznej)
- ⇒ badania i rozwój (m.in. Fundusz Stypendialny, projekty badawcze)

W ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy obowiązuje 5-letni okres zaciągania zobowiązań i 10-letni okres wydatkowania, który rozpoczął się 14 czerwca 2007 r., tj. w dniu przyznania

pomocy finansowej Polsce przez Parlament Szwajcarski. Zatem projekty finansowane w ramach ww. Programu mogą być realizowane do 14 czerwca 2017r.

Obszar Priorytetowy - ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

Obszary tematyczne: Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska:

Wsparciem zostaną objęte projekty dotyczące:

- ⇒ poprawy usług z zakresu infrastruktury miejskiej w celu podniesienia standardu życia i promowania rozwoju gospodarczego (CEL 1)
- ⇒ zwiększenia wydajności energii i redukcji emisji, w szczególności gazów cieplarnianych i niebezpiecznych substancji (CEL 2)
- ⇒ poprawy zarządzania, bezpieczeństwa, wydajności i niezawodności lokalnych/ regionalnych publicznych systemów transportowych (CEL 3)

W ramach w/w obszaru tematycznego, stosowane będą następujące poziomy dofinansowania:

a) dofinansowanie do 60 proc. całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu, z wyjątkiem sytuacji wskazanych w punkcie b);

b) dofinansowanie do 85 proc. całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu w przypadku, gdy 15 proc. lub więcej całkowitych kosztów kwalifikowalnych będzie współfinansowane z budżetu jednostek administracji publicznej szczebla centralnego, regionalnego lub lokalnego;

Rodzaje kwalifikowalnych projektów w ramach Celu 1 - *Poprawa usług z zakresu infrastruktury miejskiej w celu podniesienia standardu życia i promowania rozwoju gospodarczego*

Uzupełnienie istniejącego systemu gospodarowania odpadami przez zbieranie, składowanie i segregację oraz oczyszczanie odpadów niebezpiecznych, w tym odpadów szpitalnych, a także redukcja zagrożenia azbestem.

W ramach ww. rodzaju projektu można realizować działania z zakresu:|

1) tworzenia sieci odbioru odpadów niebezpiecznych (włączając odpady szpitalne) i tworzenia, remontu i/lub modernizacji instalacji ich unieszkodliwiania drogą termiczną (z urządzeniami do oczyszczania spalin) lub metodami fizykochemicznymi (automaty ciśnieniowe, dezynfekcja parowa, dezynfekcja chemiczna),

2) demontażu wyrobów zawierających azbest i zdeponowanie ich na składowiskach tworzonych w tym celu lub wydzielenie kwater dostosowanych do składowania azbestu na wysypiskach już istniejących.

W ramach Celu 1 potencjalnymi Instytucjami Realizującymi są:

- ⇒ jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty realizujące zadania związane z Wdrażaniem Krajowego Planu Gospodarki Odpadami, tj. jednostki administracji publicznej, Ministerstwo Środowiska, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska,
- ⇒ publiczne zakłady opieki zdrowotnej, które mają podpisane z Narodowym Funduszem Zdrowia kontrakty na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej albo udzielają świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych na podstawie innych tytułów (podmioty świadczące swoje usługi w ramach krajowego systemu ochrony zdrowia i realizujące politykę ochrony zdrowia).

Proces wnioskowania o dofinansowanie podlega dwustopniowej procedurze:

- a) przygotowanie Zarysu Projektu, oraz
- b) opracowanie Kompletniej Propozycji Projektu

Składając Zarys Projektu, Instytucja Realizująca może wnioskować również o środki z **Funduszu na Przygotowanie Projektów (FPP)** w celu sfinansowania przygotowania dokumentacji dla Kompletniej Propozycji Projektu. Środki w ramach FPP przekazywane są Instytucji Realizującej na zasadzie refundacji.

6. Koncepcja i schemat zarządzania Programem

Zgodnie z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” tylko wzajemnie uzupełniające się działania realizowane na trzech poziomach (centralnym, wojewódzkim i lokalnym: powiatowym i gminnym), przyczynią się do efektywnego procesu likwidacji materiałów azbestowych. Dlatego tak ważna jest właściwa organizacja i funkcjonowanie zarządzania Programem.

Interdyscyplinarność „Programu...” powoduje konieczność koordynacji wszystkich jednostek i instytucji przedmiotowo odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań lub pośrednio biorących udział w ich realizacji. Nieodzownym elementem wspierającym założenia *Programu* będzie również współpraca z organizacjami sfer publicznego i prywatnego.

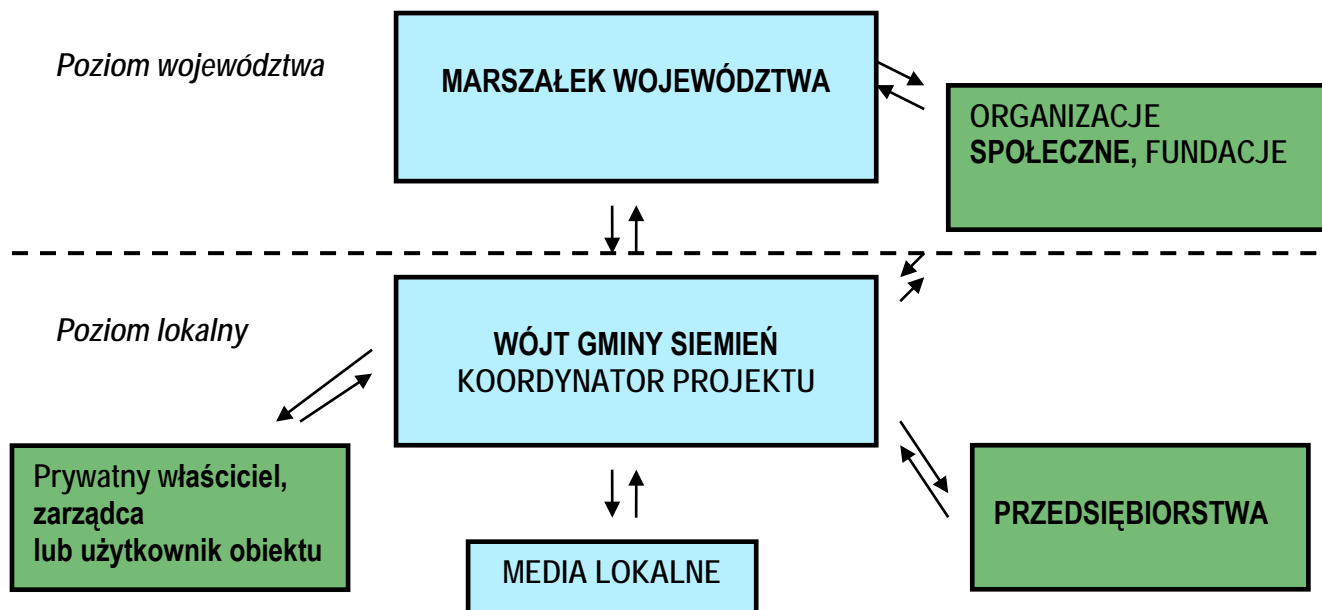
Realizacja Programu nie wymaga stworzenia dodatkowego stanowiska pracy. Nad prawidłowością wdrożenia planu odpowiedzialna będzie istniejąca struktura samorządowa.

Za realizację poszczególnych zadań Programu związanych bezpośrednio z demontażem i transportem azbestu, odpowiedzialni będą przedsiębiorcy, wyłonieni w drodze przetargu, posiadający odpowiednie zezwolenia na wykonywanie tego rodzaju prac.

Według „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” do zadań samorządu należy:

1. sporządzanie rocznych informacji w zakresie realizacji zadań „PROGRAMU” oraz przekazywanie ich marszałkowi województwa,
2. prowadzenie bazy wyrobów i odpadów zawierających azbest www.bazaazbestowa.pl
3. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
4. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
5. współpraca z marszałkiem województwa w zakresie zadań wynikających z „PROGRAMU”, w szczególności gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa,
6. współpraca z mediami, szczególnie dla pobudzenia odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby zawierające azbest,
7. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację „PROGRAMU”,
8. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Schemat nr 1. Zarządzanie „Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” zakłada powołanie:

- ⇒ Koordynatora Regionalnego PROGRAMU, który w większym stopniu koncentrował się będzie na bieżącym koordynowaniu działań i inicjatyw częściowych składających się na cały obszar zagadnień związanych z usuwaniem azbestu z terenu województwa.
- ⇒ Struktury doradczej, opiniującej elementy merytoryczne zarówno w odniesieniu do samego PROGRAMU jak też elementów otoczenia, zapewniających Marszałkowi oraz jednostce koordynującej lepsze warunki podejmowania decyzji i wytyczania celów strategicznych oraz operacyjnych w obszarze problematyki związanej z azbestem na terenie województwa.
- ⇒ Regionalnego ośrodka badawczo-monitorującego. Ośrodek ten, zapewniałby właściwe warunki realizacji programu. Umożliwiałby ponadto efektywną i skuteczną implementację rozwiązań przyjmowanych na szczeblu centralnym. Umożliwiałby właściwe monitorowanie zagrożeń związanych z oddziaływaniem włókien azbestu na ludność województwa.

Ponadto „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” przewiduje określenie jednostki koordynującej poprzez bardziej jednoznaczne wydzielenie zadań związanych z usuwaniem azbestu z całej problematyki gospodarki odpadami.

7. Monitoring

Monitoring realizacji zadań „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Siemień” obejmuje systematyczne:

- ⇒ gromadzenie,
- ⇒ przetwarzanie,
- ⇒ analizowanie
- ⇒ rozpowszechnianie

informacji o usuwaniu azbestu i wyrobów zawierających azbest. Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring jest *Referat Inwestycji Urzędu Gminy w Siemieniu*.

Niezbędnym narzędziem w monitoringu i ocenie wdrażania *Programu* jest systematyczne prowadzenie bazy danych dotyczących ilości, rodzaju, miejsca i stanu występowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. Zbiór informacji o wyrobach zawierających azbest znajduje się w wojewódzkiej bazie wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA) zamieszczonej na stronie internetowej www.bazaazbestowa.pl.

Właściciele wyrobów zawierających azbest przekazują informacje odpowiednio marszałkowi (osoby prawne) lub wójtowi (osoby fizyczne) oraz do właściwego terytorialnie Inspektoratu Nadzorowi Budowlanemu. Zebrane od osób fizycznych informacje o rodzaju, ilości i miejscu występowania azbestu wójt przedkłada marszałkowi województwa do 31 marca każdego roku. Informacje te stanowią wyjściową bazę do okresowej weryfikacji i aktualizacji procesu usuwania azbestu.

Obrazującym narzędziem monitoringu jest sporządzenie rocznych podsumowań, które należy przygotować uwzględniając zaproponowane poniżej wskaźniki monitorowania. W oparciu o ich analizę możliwa będzie ocena efektywności realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”.

Lista wskaźników przedstawiona w tabeli poniżej jest listą zmienną. W zależności od zebranych w trakcie realizacji Programu danych będzie poddawana systematycznej modyfikacji/aktualizacji.

Tabela.7. Wskaźniki monitorowania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień”

Lp	Wskaźnik	Jednostka miary
I WSKAŹNIK ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ		
1.	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno – informacyjnej z zakresu usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest	ilość/opis
2.	Szkolenia kadry administracji jednostek samorządowych w zakresie problematyki azbestowej	ilość/opis
3.	Inicjatywy społeczności lokalnych w zakresie problematyki azbestowej	ilość/opis
II WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU		
1.	Ilość usuniętego azbestu i wyrobów zawierających azbest	Mg/rok, m ² /rok
2.	Ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej przed realizacją Programu	%
3.	Ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej w poprzednim roku realizacji Programu	%
4.	Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	PLN/rok

8. Ocena wdrożenia Programu

Programu usuwania azbestu na terenie Gminy Siemień wdrażano w powiązaniu z pozostałymi działaniami gminy w zakresie ochrony środowiska i zdrowia jej mieszkańców, w powiązaniu z krajowym „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” oraz Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie województwa lubelskiego.

Przy wdrażaniu *Programu* kierowano się następującymi zasadami:

- ⇒ Zasada **odpowiedzialności** za wdrożenie *Programu* – wybór jednostki odpowiedzialnej za realizację *Programu* oraz podział obowiązków,
- ⇒ Zasada **spójności** z programami i planami na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym,
- ⇒ Zasada **uaktualniania Programu**,
- ⇒ Zasada **współpracy** w realizacji planu zarówno z organami szczebla publicznego i prywatnego,
- ⇒ Zasada **ciągłej edukacji ekologicznej** i dostępu do informacji w zakresie realizacji *Programu*.

Za wdrożenie „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień” odpowiada Wójt Gminy Siemień.

Realizacja Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siemień jest procesem długofalowym ograniczonym możliwościami finansowymi zarówno samorządu jak i mieszkańców. Jednym z ważniejszych celów *Programu* jest pozyskanie zewnętrznych środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu.

Zrealizowano poszczególne etapy harmonogramu przewidziane na lata 2007- 2011. W tym przeprowadzono inwentaryzację oraz utworzono szczegółową bazę danych o lokalizacji, ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Siemień. Baza jest corocznie aktualizowana a informacje przekazywane marszałkowi województwa.

Świadomość ekologiczna mieszkańców Gminy Siemień jest na bieżąco pogłębiana. Niezbędne jest przeprowadzenie kolejnych kampanii informacyjnych na temat szkodliwości azbestu i jego wyrobów dla zdrowia i życia, a także o bezpiecznym użytkowaniu, usuwaniu wyrobów zawierających azbest i postępowaniu z tymi wyrobami. Powodzenie realizacji Programu w dużej mierze zależy od świadomości, zainteresowania problematyką azbestu i zmiany nawyków mieszkańców.

Najistotniejszymi problemami wynikłymi w trakcie realizacji Programu okazały się:

- ⇒ niedostateczny stopień inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest;
- ⇒ niedostateczna ilość przeprowadzonych pierwszych kontroli stanu obiektów i urządzeń budowlanych przez większość osób fizycznych i prawnych, będących właścicielami, zarządcami lub użytkownikami miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest;
- ⇒ niedostateczna ilość dokonanych ocen z pierwszej kontroli powodowała zaniechaniem dalszych kontroli okresowych oraz sporządzenia ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest;
- ⇒ niepełne informacje o ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest;
- ⇒ nieprzestrzeganie przepisów zawartych w aktach prawnych dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;

9. Literatura

1. Federacja Zielonych GAJA, Realizacja „Programu Oczyszczania kraju z Azbestu na lata 2009-2032 w praktyce – raport
2. www.bazaazbestowa.pl
3. „Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej; Departament Polityki Przemysłowej, Warszawa 2003 r.
4. Wzór „Gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest”, ROT Recycling Odpady Technologiczne, Gliwice 2006 r.
5. „Informator. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Instytut Gospodarki Odpadami w Katowicach, Katowice 2002 r.
6. Akty prawne dotyczące azbestu i jego szkodliwości.
7. Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.
8. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, maj 2002 r.

10. Załączniki

- Załącznik nr 1** Ankieta informacyjna w sprawie wyrobów zawierających azbest
- Załącznik nr 2** Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.
- Załącznik nr 3** Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania.
- Załącznik nr 4** Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone.

Urząd Gminy Siemień informuje, że zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których jest lub był wykorzystywany azbest (Dz.U. nr 192, poz. 1876)* osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, właściciele, zarządcy lub użytkownicy miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest, zobowiązani są do dokonania jego inwentaryzacji.

Złożone informacje zostaną wykorzystane do opracowania programu usuwania azbestu z terenu Gminy Siemień, a właściciele będą mogli ubiegać się o pomoc na transport i utylizację azbestu. Zwracam się z prośbą o rzetelne zinwentaryzowanie obiektów i przekazanie poniższej informacji do Urzędu Gminy w Siemieniu w terminie do 30 września 2007 r.

ANKIETA
informacyjna w sprawie wyrobów zawierających azbest

1. Imię i Nazwisko właściciela nieruchomości: .....
2. Adres (nr domu): .....
3. Miejsce występowania azbestu, ilość i rodzaj (np. płyty faliste, płaskie prasowane, KARO):
  - a) budynek mieszkalny
.....m²
  - b) budynek inwentarski
.....m²
  - c) budynek gospodarczy, garaż
.....m²
  - d) inne.....m²
4. Razem ilość wyrobów azbestowych w m².....
5. Przydatność do dalszej eksploatacji (stan, widoczne uszkodzenia – duże, małe, brak)
.....

.....
Podpis wypełniającego ankiet

**OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA
WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST**

Miejsce / obiekt / urządzenie budowlane / instalacja przemysłowa:.....
 Adres miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej: .....
 Pomieszczenie:.....
 Rodzaj / nazwa wyrobu 1) .....
 Ilość wyrobów (m², tony) 2) .....

Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I. Sposób zastosowania azbestu			
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II. Rodzaj azbestu			
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III. Struktura powierzchni wyrobu z azbestem			
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV. Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem			
10.	Duże uszkodzenia		30 ³⁾
11.	Małe uszkodzenia		10 ⁴⁾
12.	Brak		0
V. Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI. Wykorzystanie pomieszczenia			
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35

21.	Trwale lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10
VII. Usytuowanie wyrobu			
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wentylacji pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Suma punktów oceny .....

Stopień pilności I	wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie	65 i więcej punktów
Stopień pilności II	ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku	powyżej 35 do 60 punktów
Stopień pilności III	ponowna ocena w terminie do 5 lat	do 35 punktów

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....
Oceniający nazwisko i imię

.....
Właściciel / Zarządca

.....
Adres

data: __. __. 200__ r.

Objaśnienia:

- 1) Według klasyfikacji wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym - załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).
- 2) Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym - § 7 wymienionego w odnośniku 1 rozporządzenia.
- 3) Duże uszkodzenia - widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni równej lub większej niż 3 % powierzchni wyrobu.
- 4) Małe uszkodzenia - brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3 % powierzchni wyrobu.

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres.....
2. Właściciel/zarządca/użytkownik¹⁾:
  - a). osoba prawna - nazwa, adres.....
  - b). osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres.....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾ .....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
  - a). okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾ .....
  - b). całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji .....
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾ .....

.....
(podpis)

data: ____ . ____ . 200__ r.

Objaśnienia:

- ¹⁾ Niepotrzebne skreślić.
- ¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
- ²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.
- ³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).
- ⁴⁾ Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.
- ⁵⁾ Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.
- ⁶⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ¹⁾ KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE

ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

1. Miejsce, adres .....
2. Właściciel/ zarządca/ użytkownik ¹⁾ :
- osoba prawna – nazwa, adres: .....
- osoba fizyczna – imię, nazwisko, adres: .....
3. Tytuł własności: .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu ²⁾ .....
5. Ilość (m², tony) ³⁾ .....
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów.....
7. Planowane usunięcia wyrobów:.....
- a. sposób.....
- b. przez kogo.....
- c. termin.....
8. Inne istotne informacje ⁴⁾ .....

Data .....

(podpis)

Objaśnienia:

*- niepotrzebne skreślić

1) Za wyrób zawierający azbest, uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier i tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

4) Np. informacje o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.